

УДК 355.233

Хацаюк О. В.,

заслужений тренер України, магістр «Олімпійський та професійний спорт»,
старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки
факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4166-9099>;

Грачик М.,

кандидат наук з фізичної культури, магістр психології, доцент,
доцент кафедри психології Гданського університету
фізичного виховання та спорту (м. Гданськ, Польща)

ПЕРЕНЕСЕННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ПРЕДСТАВНИКІВ ІНСТИТУЦІЙ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ – ОБ'ЄКТИВНА ОСНОВА ВПЛИВУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НА ЯКІСТЬ ВИКОНАННЯ НИМИ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

Ключові слова: військовослужбовці, правоохоронці, спеціальна фізична підготовка, сутність та структура, теоретичні аспекти, фізична підготовка, феномен «перенесення».

Khatsaiuk O. V., Hrachyk M. THE PHENOMENON OF TRANSFERRING THE READINESS OF REPRESENTATIVES OF INSTITUTIONS OF THE SECURITY AND

DEFENSE SECTOR OF UKRAINE - AN OBJECTIVE BASIS FOR THE IMPACT OF SPECIAL PHYSICAL TRAINING ON THE QUALITY OF THEIR ASSIGNED TASKS

Key words: *servicemen, militiamen, special physical training, essence and structure, theoretical aspects, physical training, phenomenon of "transfer".*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасний стан розвитку науки та техніки у напрямі підвищення обороноздатності держави, а також наявний досвід бойових дій переконливо свідчить про те, що спеціальна фізична підготовка представників інституцій СБОУ, будучи складовою частиною системи професійної підготовки, відіграє важливу роль у забезпеченні якісного виконання ними завдань за призначенням.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи: кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, кафедри фізичної підготовки та спорту НАНГУ, а також профільних кафедр закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання відповідно до договорів про міжкафедральну співпрацю (сумісний ініціативний науковий проєкт «Методологія», 2021 р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій у обраному напрямі наукової розвідки дозволив визначити низку учених: Вадима Шемчука, Дмитра Грищенка, Юрія Фіногена, Григорія Сухораду, Анатолія Чуха, Олега Ярещенко, Назарія Вербина, Олександра Моргунова та інших фахівців зазначеного вище напрямку наукової розвідки [1, 2] – які у своїх працях висвітлили актуальні питання організації системи фізичної та спеціальної фізичної підготовки представників інституцій СБОУ.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення сутнісних характеристик феномену «перенесення підготовленості» представників інституцій СБОУ та його вплив на виконання ними завдань за призначенням.

Методи дослідження. В процесі дослідно-аналітичної роботи були використані наступні методи теоретичного дослідження: ідеалізації, формалізації, аксіоматичні, історичні і логічні, сходження від конкретного тощо. Крім цього було використано власний досвід організації системи фізичної та спеціальної фізичної підготовки представників інституцій СБОУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. В системі фізичної та спеціальної фізичної підготовки військовослужбовці та правоохоронці інституцій СБОУ розвивають та удосконалюють фізичні якості та спеціальні прикладні навички (професійні компетентності), які позитивно впливають на виконання ними завдань за призначенням. Відповідно до низки досліджень сучасних теоретиків напрямку фізичного виховання різних груп населення, це явище пояснюється та усвідомлюється з позиції так званого перенесення підготовленості індивіда.

У свою чергу, перенесення підготовленості – це одна із найбільш важливих та складних проблем теорії і практики фізичної підготовки представників різних інституцій сектору безпеки і оборони України.

Аналізуючи останні напрацювання у обраному напрямі наукової розвідки доцільним є висновок, що на сьогодні накопичено значний теоретичний та практичний досвід окресленої вище проблематики, який дозволяє певною мірою уявити особливості та сутнісні характеристики цього складного явища.

Таким чином, під перенесенням в широкому сенсі розуміється вплив одного виду діяльності індивіда на інший. У вузькому сенсі, стосовно фізичної підготовленості представників інституцій СБОУ, під перенесенням підготовленості розуміється вплив занять спеціальними фізичними вправами на різні показники службово-бойової (оперативної) діяльності.

У даному випадку ефект фізичної, або спеціальної фізичної підготовки полягає у психологічному, професійно-прикладному, спеціальному фізичному вдосконаленні тощо, а також у посиленні злагодженості особового складу, і переноситься на відповідну професійно-прикладну діяльність.

Варто також зауважити, що важливою ланкою у з'ясуванні сутності та структури механізмів перенесення підготовленості військовослужбовців та правоохоронців сектору безпеки і оборони України є поняття про функціональні системи. Під час виконання індивідом певної фізичної праці, ним здійснюються різні складні рухи та дії, які супроводжуються м'язовими скороченнями, активізацією функцій вегетативного забезпечення діючих рухових структур, сенсорним контролем і керуючим впливом з боку центральної нервової системи.

Будь-яка діяльність індивіда, фізична праця, професійна діяльність – вимагають активізації значної кількості різних органів і систем, які залучають до роботи значну кількість морфофункціональних і психічних структур особистості. Під час виконання фізичних вправ (як специфічних рухових дій, спрямованих на фізичне вдосконалення представників «силового блоку»), нерідко спостерігається формування специфічних для них функціональних зрушень (функціональних систем). Відповідні функціональні системи виникають і в процесі різних видів службово-бойової (оперативної) діяльності.

Для перенесення підготовленості представників «силового блоку» важливим є урахування режимів функціонування відповідних функціональних систем. Чим динамічніша професійно-прикладна діяльність, тим більше в ній «прояву фізичного навантаження», і цим самим досягається позитивний вплив на неї фізичної та спеціальної фізичної підготовки.

З іншого боку, для забезпечення необхідного рівня перенесення підготовленості представників «силового блоку», інтенсивність виконання фізичних вправ по можливості повинна відповідати напруженості реальних професійно-прикладних прийомів та дій (умов виконання завдань за призначенням).

Також існує ще один необхідний компонент, який обумовлює перенесення підготовленості представників інституцій СБОУ – це забезпечення завчасної і стійкою адаптації (пристосування) особового складу до конкретного змісту, умов і режимів службово-бойової (оперативної) діяльності. Лише при багаторазовому повторенні тренувальної роботи відбувається складний процес пристосування до неї, в результаті якого удосконалюються керуючі, енергетичні та рухові функції, закріплюються стійкі зв'язки між ними, встановлюються специфічні регуляторні відносини з центральною нервовою системою, а також змінюються м'язові структури і покращується кровотік та живлення органів і систем індивіда.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, багаторазове, а не одиначне виконання відповідних фізичних вправ (функціональних комплексів) тощо – забезпечує перенесення підготовленості представників «силового блоку» і тим самим забезпечує позитивний вплив фізичної та спеціальної фізичної підготовки на підвищення їх ефективності професійно-прикладної діяльності.

У більшості випадків перенесення підготовленості представників інституцій СБОУ відбувається у цілому. Спостерігати перенесення окремих її сторін в «чистому вигляді» практично неможливо. Проте в кожному виді діяльності можна виділити основну ланку, яка вимагає переважного прояву тих чи інших показників. При такому виділенні доцільно вести мову про перенесення головним чином відповідної фізичної якості, рухової навички та інших властивостей організму і психіки індивіда. Це дає можливість більш глибоко усвідомити механізми перенесення стосовно окремих сторін підготовленості представників досліджуваної категорії.

В основі перенесення фізичних і спеціальних якостей лежить насамперед спільність біохімічних, морфологічних і функціональних змін, які відбуваються в процесі

відповідних видів рухової діяльності. Перенесення рухових навичок переважно забезпечується можливістю використання окремих ланок динамічних стереотипів, раніше закріплених в центральній нервовій системі, для формування нових умовно-рефлекторних зв'язків, тобто для створення нового динамічного стереотипу.

Під час перенесення морально-психологічних якостей, згуртованості особового складу здійснюється відтворення фіксованих установок, які визначають якісні особливості свідомості та поведінки представників «силового блоку». Перенесення теоретичних знань і організаторсько-методичних умінь ґрунтується на відповідній трансформації та використанні наявних теоретичних відомостей, а також відповідного збігу елементарних одиниць організаторської та методичної майстерності.

Отже, явище перенесення позитивно впливає на рівень професійної підготовленості представників досліджуваної категорії та виконання ними завдань за призначенням у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності. Підсумовуючи результати теоретичного дослідження вважаємо, що поставлені перед нами завдання виконані, а головна мета дослідження – досягнута.

Результати теоретичного дослідження впроваджені у систему фізичної та спеціальної фізичної підготовки майбутніх поліцейських (курсантів ХНУВС). Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають розроблення та апробацію уніфікованих функціональних комплексів спеціальної фізичної підготовленості курсантів ЗВО зі специфічними умовами навчання, які готують кадри для НПУ.

Список бібліографічних посилань

1. Вейднер-Дубровин Л.А., Миронов В.В., Шейченко В.Д. Теория и организация физической подготовки войск: Учебник для курсантов и слушателей ВИФК (Ч. 1). учебн. пособ. (1992). С-Пб: ВИФК. 231 с.
2. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 13 (2), 457-475. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/431>.